

Energimarknadsinspektionen
Swedish Energy Markets Inspectorate

Tillsynspolicy

– Så här prioriterar och bedriver
Energimarknadsinspektionen tillsyn

Energimarknadsinspektionen (Ei) är en myndighet med uppdrag att arbeta för väl fungerande energimarknader.

Det övergripande syftet med vårt arbete är att Sverige ska ha väl fungerande distribution och handel av el, fjärrvärme och naturgas. Vi ska också ta tillvara kundernas intressen och stärka deras ställning på marknaderna.

Konkret innebär det att vi har tillsyn över att företagen följer regelverken. Vi har också ansvar för att utveckla spelreglerna och informera kunderna om vad som gäller. Vi reglerar villkoren för de monopolföretag som driver elnät och naturgasnät och har tillsyn över företagen på de konkurrensutsatta energimarknaderna.

Energimarknaderna behöver spelregler – vi ser till att de följs.

Förord

I Energimarknadsinspektionens (Ei:s) instruktion anges att vi ska upprätta och offentliggöra en tillsynspolicy.

Tillsyn är granskning av att regler följs. Vid behov leder tillsynen till beslut om åtgärder för att den som inte fullgör sina skyldigheter enligt lag, ska rätta till det som är fel. Regelverken är utgångspunkten för tillsyn. Det är där det framgår både vilken verksamhet och vilka aktörer som myndigheten har tillsyn över, samt vilka regler som dessa ska följa. I vissa fall definierar regelverken även specifika tillsynsaktiviteter.

Tillsynspolicyn redogör på en övergripande nivå för hur Ei prioriterar och bedriver tillsyn. Eftersom tillsynspolicyn ska offentliggöras riktas den i första hand till externa aktörer – företag på energimarknaderna, kunder och konsumenter och andra som kommer i kontakt med vår tillsynsverksamhet. Syftet med tillsynspolicyn är att skapa tydlighet och transparens kring hur Ei arbetar med tillsyn. Tillsynspolicyn ska också fungera som vägledning internt inför beslut om prioriteringar och styrning av tillsynsverksamheten.

Den här tillsynspolicyn ersätter tidigare tillsynspolicy från 2016.

Innehåll

1	Ei:s tillsynsuppdrag	5
2	Ei:s mål för tillsynen.....	5
3	Så här arbetar Ei med tillsyn	6
3.1	Planlagd tillsyn.....	6
3.2	Händelsestyrd tillsyn.....	7
3.3	Hantering av vissa anmälningar	7
3.4	Verktyg för att bedriva tillsyn	8
4	Samverkan med övriga verksamhetsgrenar	8

1 Ei:s tillsynsuppdrag

En av Ei:s huvudsakliga uppgifter är att säkerställa att marknadernas aktörer följer de lagar och regler som gäller inom energimarknadsområdet. Vi kontrollerar därför regelefterlevnaden genom att bedriva tillsyn, pröva ansökningar, utfärda tillstånd eller ta beslut i enlighet med ett 60-tal lagar och förordningar, både nationella regler och EU-regler.

De nationella lagar som det främst gäller är ellagen (1997:857), naturgaslagen (2005:403), lagen om vissa rörledningar (1978:160), fjärrvärmelagen (2008:263), fjärrkylelagen (2022:332) och lagen (2013:385) om ingripande mot marknadsmissbruk vid handel med grossistenergi produkter samt tillhörande förordningar och föreskrifter.

Ei är även nationell tillsynsmyndighet enligt elmarknadsdirektivet¹ och gasmarknadsdirektivet² och fullgör uppgifter som följer av flera EU-förordningar. Bland annat (EU) 2019/943 om den inre marknaden för el, (EG) 715/2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten, (EU) nr 1227/2011 om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi, (EU) 2019/941 om riskberedskap inom elsektorn och (EU) 2022/869 om riktlinjer för transeuropeisk energiinfrastruktur.

Ei har också fått möjlighet att meddela föreskrifter på flera områden, både normgivande och verkställighetsföreskrifter. På Ei:s webbplats finns alla myndighetens föreskrifter (EIFS) publicerade.

2 Ei:s mål för tillsynen

Ei har en verkningsfull tillsyn som bidrar till väl fungerande energimarknader, där samhällets intresse av fungerande energidistribution, stabila priser och en hållbar utveckling balanseras.

Av Ei:s instruktion (2016:742) följer att Ei ska verka för energieffektivitet och effektiv konkurrens på el- och naturgasmarknaden. Ei ska också främja efterfrågeflexibilitet på elmarknaden och verka för funktion, effektivitet och konkurrenskraftiga priser på fjärrvärmemarknaden.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/944 av den 5 juni 2019 om gemensamma regler för den inre marknaden för el och om ändring av direktiv 2012/27/EU.

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/692

Ei ska också verka för att stärka energikundernas ställning genom lättillgänglig och tillförlitlig information samt främja konsumenternas rättigheter genom samarbete med andra myndigheter.

Vår vision är energimarknader för samhällets behov. Målet med tillsynen är att aktörerna ska agera på lika villkor på väl fungerande energimarknader.

Ei:s tillsyn inriktas i första hand på sådana områden där myndigheten uppmärksammat brister i hur regelverket följs. Vi prioriterar tillsyn som är av stor betydelse för väl fungerande energimarknader och där ett stort antal kunder berörs. Vi beaktar särskilt behovet av tillsyn av nya regler för att säkerställa att de efterlevs.

Tillsynen bedrivs på ett sådant sätt att den skapar vägledning för marknadernas aktörer. Tillsynsmetoderna anpassas efter det område som granskningen handlar om i syfte att maximera de effekter tillsynen förväntas ge.

Tillsynen ska vara förutsägbar och präglas av öppenhet, integritet och kvalitet. Den ska bedrivas effektivt och med rimliga ledtider. Den ska säkerställa ett högt förtroende för marknaderna och bidra till att Sverige uppnår syftet med EU-regelverken.

3 Så här arbetar Ei med tillsyn

Tillsynen kan vara planlagd eller händelsestyrd. Den händelsestyrda tillsynen sker utifrån inkomna tips, klagomål och anmälningar eller myndighetens egen granskning och marknadsövervakning. En del av myndighetens tillsyn genomförs med återkommande intervall. Planlagd tillsyn kan också grunda sig på klagomål eller anmälningar som ackumulerats eller på återkommande observationer av en viss marknad.

På Ei:s webbplats finns information om ett urval av pågående och genomförda tillsynsinsatser. Ei publicerar också rapporter där resultatet av genomförda tillsynsinsatser sammanfattats. Vid behov publiceras nyheter om enskilda tillsynsbeslut. Vidare framgår om Ei har för avsikt att återuppta eller följa upp tillsynen inom det aktuella området.

3.1 Planlagd tillsyn

Planlagd tillsyn inriktas i första hand på att följa utvecklingen av regelefterlevnad, särskilt nya regler. Insatserna planeras periodiskt av respektive avdelning, på detta sätt når tillsynen fler regelområden över tid.

Tillsynsaktiviteter som är återkommande och därmed planerbara rör framför allt insamling och granskning av data från marknadernas aktörer, beslut om elnäts- och naturgasföretagens intäktsramar och en rad uppgifter som följer av sekundärrätten på el- och naturgasområdet. Den dagliga marknadsövervakningen av marknadsmeddelanden på grossistenergimarknaderna är också planlagd.

Den planlagda tillsynen kan också riktas mot områden där myndigheten uppmärksammat brister i hur regelverket efterlevs och där tillsyn är av stor betydelse för väl fungerande energimarknader. Ei samlar in klagomål, anmälningar och observationer, och strukturerar och prioriterar tillsynen utifrån de övergripande målen.

Vissa tillsynsinsatser föregås av en förstudie, exempelvis omfattande tillsynsinsatser inom regelområden där Ei tidigare inte bedrivit tillsyn. Förstudien kan syfta till att avgränsa tillsynsområdet, anpassa metoden för tillsynen och ta fram principer för urval av tillsynsobjekt.

3.2 Händelsestyrd tillsyn

Den händelsestyrda tillsynen är beroende av vilka klagomål och anmälningar som kommer in till myndigheten eller de observationer som myndigheten själv gör genom marknadsövervakningen. Via funktionen Konsumentkontakt som arbetar med att svara på frågor från kunder och allmänheten kan Ei få in ytterligare tips.

Det ligger i sakens natur att denna tillsyn inte kan planeras på samma sätt som den planlagda tillsynen. I stället granskas varje ärende utifrån relevant regelverk. Om Ei ser att det kan vara fråga om en överträdelse eller motsvarande kan Ei inleda tillsyn mot den berörda marknadsaktören utifrån de prioriterade målen (kapitel 2).

3.3 Hantering av vissa anmälningar

Vissa ärenden måste Ei hantera inom en tidsfrist. Det gäller anmälningar från någon som har ett intresse i saken, exempelvis en kund. Anmälan ska riktas mot elnätsföretag, innehavare av en naturgasledning, lagringsanläggning eller förgasningsanläggning eller den systembalansansvarige för naturgassystemet. Ei granskar anmälan och måste inom två månader besluta om myndigheten ska inleda tillsyn av aktören eller inte. Tiden kan förlängas med två månader. Den som anmäler ett företag blir inte part i tillsynsärendet och Ei:s beslut att inte inleda tillsyn går inte att överklaga.

Alla som har ett eget intresse i saken och anmäler en företeelse eller lämnar in ett klagomål mot ett företag som Ei utövar tillsyn över får ett beslut eller återkoppling från myndigheten.

3.4 Verktyg för att bedriva tillsyn

Ei:s har som tillsynsmyndighet rätt att begära in de uppgifter, handlingar eller annat som behövs för tillsynen. Det gäller både i enskilda tillsynsärenden och i den planlagda tillsynen.

Ei begär exempelvis in ekonomiska uppgifter från elnätsföretagen. Uppgifterna används förutom som underlag i tillsynsarbetet också till ekonomiska analyser och till att föra statistik över elnätsföretagens avgifter. Uppgifterna publiceras på myndighetens webbplats som ett led i att uppfylla kraven på lättillgänglig information till konsumenterna. Vi begär också in underlag om hur mätning och rapportering fungerar för vissa anläggningar och att ägare av en kraftproduktionsanläggning uppfyller de krav som ställs för att ansluta till elnätet.

Inom vissa av tillsynsområdena har marknadsaktörerna en skyldighet enligt lag att inkomma med uppgifter till myndigheten. Ei:s tillsyn handlar då om granskning av inrapporterade uppgifter och data för att sedan besluta om exempelvis elnäts- och naturgasföretagens intäktsramar. Granskningen av marknadsmeddelanden i Ei:s marknadsövervakning kan resultera i ett tillsynsärende som överlämnas till Ekobrottsmyndigheten. Uppgifter om elpriser publiceras i Elpriskollen.

Ei får meddela de förelägganden som behövs för att trygga efterlevnaden av de föreskrifter och villkor som omfattas av tillsynen. För tillsynen inom en del av regelverken får Ei använda vite som ett påtryckningsmedel för att förelägganden ska följas.

Ei har vissa särskilda befogenheter i ärenden om misstänkt marknadsmissbruk på grossistenergimarknaderna. I sådan tillsyn kan Ei förelägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat. Ei kan även hålla förhör med den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken. När det är nödvändigt får Ei dessutom genomföra en undersökning på plats hos en marknadsaktör. När det finns anledning att anta att en överträdelse av förbudet mot insiderhandel och förbudet mot otillbörlig marknadspåverkan har begåtts ska Ei anmäla detta till åklagare. Detsamma gäller vid fråga om överträdelse av rapporterings-skyldigheten för personer som yrkesmässigt utför transaktioner.

4 Samverkan med övriga verksamhetsgrenar

Tillsynsverksamheten på Ei samverkar med övriga verksamhetsgrenar – tillståndsgivningen, regelutvecklingen och kundinformationen.

En stor del av Ei:s verksamhet inom granskningen av regelefterlevnad handlar om tillståndsprovning. Ei handlägger ansökningar från nätföretag om tillstånd att bygga och använda el- och naturgasledningar (koncession). Om det gäller en naturgasledning bereder vi ärendet men beslutet fattas av regeringen. Ei har möjlighet att inom ramen för tillsyn följa upp de villkor som beslutats.

Ei prövar och godkänner metoder och villkor efter ansökan från marknadsaktörerna enligt kriterier som ställts upp i EU-regelverk på el- och naturgasområdet. Ei prövar också tvister om anslutning till elnätet, avgifter vid småskalig elproduktion, kostnader för mätning för el och tvister om reglerat tillträde till fjärrvärmenät.

Tillståndsprovning, metodgodkännanden och tvistlösning är till sin natur en externt initierad verksamhet, det vill säga att Ei gör provningen efter att en ansökan har kommit in till myndigheten. När Ei beslutat om villkor och metoder behöver vi även följa upp att företagen följer dem. Då görs det genom tillsyn.

En tillsynsinsats kan resultera i slutsatsen att de aktuella reglerna behöver ändras. Likaså kan ändringar i regelverken kräva efterföljande tillsynsinsatser och behov av information till kunderna.

Ei:s Vision – Energimarknader för samhällets behov – syftar till att både säkra spelreglerna i dag och långsiktigt utveckla marknadernas funktion. Kunder och företag ska veta vad som gäller och känna sig trygga, så att de kan vara aktiva parter på marknaderna.

